

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΕΡΑΜΕΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ.

Τυρρηνικά Σκεύη.

Εκ τῶν λειψάνων τῆς πλαστικῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα ἐπιφανέστερα, ἢ γενικώτερον διαδομένα, παρὰ σκεύη τινὰ ἐν εἵδει καλπῶν, ἢ ὡς κοινῶς λέγονται ἄγγεῖα. Μολονότι δὲ ἡ τούτων ὕλη ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἶναι ὁπότες πηλός, μεγίστη ὁμῶς εὐφυΐα καὶ ἐπιδεξιότης ἐμφαίνεται εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν· καὶ ἐν γένει τίποτε δὲν παριστάνει τόσον προδήλως τὴν ὀρθὴν αἴσθησιν καὶ φιλοκαλίαν τῶν ἀρχαιοτέρων κατοίκων τῆς γῆς, ὅσον τὰ ἔργα τοῦ κεραμέως. Καὶ οἱ ἀγροικότεροι λαοὶ δεικνύουσιν ἔχνη εὐφυΐας εἰς τὴν πλάσιν τῶν κεραμείων σκευῶν. Ἴσως δὲ ἡ τούτων ἐντέλεια πρέπει ν' ἀποδοθῇ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν φύσιν τῆς ὕλης. Ὁ μὲν ξυλογλύφος καὶ ὁ λιθοξόος ἤθελον δυσκολεῖσθαι τὰ μέγιστα νὰ ἀναπληρώσωσι μέρος τοῦ ἔργου αὐτῶν, ἐξ ἀπροσεξίας ἀραιρῶσιν· ἀλλ' ἡ τοῦ πηλοῦ πλαστικὴ φύσις ἐνίσχυε τὸν κεραμέα νὰ μεταποιήσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ διὰ τῆς προσθήκης νέας ὕλης, ἕως ὅτου νὰ εὐχαριστηθῇ τὸ ὅμμα του περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς μορφῆς του.

Μολονότι, ὡς εἴπομεν, τὰ λείψανα ταῦτα τῆς ἀρχαιότητος γενικῶς συνίστανται ἐκ πηλοῦ, σημειωτέον ὅμως ὅτι διόλου δὲν εἶναι πάντοτε τοιαῦτα. Πολλὰκις κατεσκευάζοντο ἐκ διαφόρων εἰδῶν μετάλλου, ὡς ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ, κλπ., ἐγλύφοντο ἐπὶ λίθου, ἢ ἐσχηματίζοντο ἀπὸ τινος οὐσίας μεταξὺ ὕλου καὶ φαρφουρίου.

Ἐν τοιοῦτον ἄγγεῖον, ἐκ τῶν μᾶλλον περιβοήτων, εὑρίσκεται νῦν ἐν τῇ Βρετανικῇ Μουσείῳ. Πρῶτον μὲν ἐγνωρίζετο ὑπὸ τὸν ὄνομα Ἀγγεῖον Βαρβερίνειον, καὶ ἀνεκαλύφθη περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος εἰς τριῶν μιλίων ἀπόστασιν ἐκ τῆς Ῥώμης.

Διητηρεῖτο δὲ ἱκανὸν χρόνον εἰς τὸ Βαρβερίνειον παλάτιον, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα.

Τὸ ἄγγεῖον τοῦτο καλεῖται τὴν σήμερον Πορτλανδικόν, ἐκ τοῦ Ἀγγλοῦ Δουκὸς τῆς Πορτλανδίας, ὅστις ἠγόρασεν αὐτὸ πρὸ μιᾶς σχεδὸν πεντηκονταετηρίδος. Ἐχει δὲ ὕψος σχεδὸν δέκα δακτύλων, καὶ περιφέρειαν σχεδὸν εἰκοσιτριῶν. Ἐπλάσθη ἐξ ὑελώδους, ἡμιδιαφανοῦς τινὸς ὕλης, καὶ συνίσταται ἀπὸ δύο στρώματα ἐτερόχροα, ἀλλὰ στενῶς συνδεδεμένα. Τὸ ἄνω στρώμα, ὥραϊον λευκόν, χρησιμεύει διὰ τὰ ζώδια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνάγλυφα· τὸ δὲ ὑποκάτω, βαθὺ γαλανόν, ἀποτελεῖ τὸ ἔδαφος· τὸ ὅλον εἶναι ἀριστα ἐσχεδιασμένον καὶ ἐπεξεργασμένον, παριστάνον λεπτὴν καὶ ἐξαισίον τινα καλλιτεχνίαν, ὁποῖαν θεωροῦμεν εἰς τοὺς καλλίστους τῶν δακτυλιοκλίθων. Τὸ νόημα τῶν ζωδίων, ἅτινα καλλωπίζουν τὸ ὥραϊον τοῦτο δεῖγμα τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν γνωρίζεται βεβαίως, ἀλλὰ πιθανόν ὅτι εἶναι ἀλληγορικά, ἢ ἀναφέρονται εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν Ἑλλήνων μυστήρια, ἐπεὶ δὲ ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις ἐπαναλαμβάνεται ἐπὶ ἄλλων ἀρχαίων λειψάνων.

Ἄλλο λαμπρὸν δεῖγμα εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀγγλοῦ Κόμητος Βαρουίκου, συνιστάμενον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, περικαλλῶς γεγλυμμένου, καὶ χωρητικὸν ὡς ἐξακοσίῳ ὀκάδων ὕδατος· δῆλον δὲ ὅτι εἶναι Ἑλληνικὸν ἀριστούργημα.

Τινὰ τῶν ἄγγείων τούτων περιεῖχον ἔλαιον, χρήσιμον καὶ τότε εἰς τὰς ἱεουργίας, διότι οἱ Ἕλληνες ἐπέχεον αὐτὸ εἰς τοὺς πατρώους τάφους, ἢ ἐπὶ λίθων ἀνεγερθέντων πρὸς μνήμην ἰδιαιτέρου τινὸς συμβεβηκότος. Τὸ ἔθιμον τοῦτο αἰνίττεται ὁ Θεόφραστος, λέγων περὶ τοῦ δεισιδαίμονος, “ Καὶ τῶν λιπαρῶν λί-

θων τῶν ἐν ταῖς τριόδοις, παριῶν, ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν· καὶ ἐπὶ γόνατα πεσὼν, καὶ προσκυνήσας, ἀπαλλάττεσθαι.” Ὅμοιον ἔδιμον παρατηρούμεν εἰς τὴν Γένεσιν (κθ. 18.), ὅπου λέγεται περὶ τοῦ Ἰακώβ ὅτι, ἀφοῦ εἶδε τὴν θρασιν ἐνῶ ἐπορεύετο εἰς Μεσοποταμίαν, “ἀνέστη τὸ πρῶτ, καὶ ἔλαβε τὸν λίθον, ὃν ὑπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλῇς αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν στῆλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς.”

Ἡ προτεταγμένη εἰκονογραφία παριστάνει διάφορα ἀρχαῖα Τυρρηνικὰ σκεύη, ὀνομασθέντα οὕτω ἐκ τῆς Τυρρηνίας, ὅπου ἀνεκαλύφθησαν. Τὰ πλεῖστα εἶναι ἐξ ἐρυθροῦ πηλοῦ, καὶ γενικῶς ἔχουσιν ὠραῖα καλλωπίσματα ἐπὶ μέλανος ἐδάφους. Ὅμοιοιδῇ ἀγγεῖα εὐρέθησαν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ μεταξύ τῶν ἐρείπιων ἀρχαίων Ἑλληνίδων πόλεων. “Ἡ κεραμογραφία,” λέγει ὁ Δ. Ρόσσιος, εἰς τὸ Ἑγχειρίδιον τῆς Ἀρχαιολογίας τῶν Τεχνῶν, “διεδόθη ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἀπὸ Κορίνθου καὶ Ἀθηνῶν, εἰς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, μάλιστα εἰς τὰς Χαλκιδικὰς πόλεις Κύμην καὶ Νώλαν, καὶ εἰς τὴν Τυρρηνίαν. Εἰς ἀμφοτέρα ταῦτα τὰ μέρη εὐρέθησαν περισσὰ ἀγγεῖα Ἀττικῆς ἐργασίας, ἔχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν Ἀττικὰ ἀντικείμενα καὶ Ἀττικὰς ἐπιγραφάς. Πλὴν ἀδελφον μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἄλλου ἐμνεῖν τὸ πρόβλημα, πόθεν προέρχονται τὰ ἄπειρα ἐκεῖνα πλήθη Ἑλληνικῶν ἀγγείων, ἅπερ κατὰ τὰ τελευταῖα πεντεκαίδεκα ἔτη ἐξωρύχθησαν ἐν Τυρρηνίᾳ, μάλιστα ἐν Ὀλκίᾳ (Volci) καὶ ἐν Ταρκυνίᾳ, καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ μεταξύ τῆς 50 καὶ 95 Ὀλυμπιάδος διάστημα· ἂν εἰσῆχθησαν δηλαδὴ διὰ τῆς ἐμπορίας ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων, ἢ ἂν κατεσκευάσθησαν ἐπιτοπίως ὑπ’ ἀγνώστων ἄλλοθεν Ἑλληνικῶν ἀποικίων, ἢ ὑπὸ ἐταιρίας τινὸς Ἑλλήνων τεχνιτῶν ἐκεῖ κατοικοῦσης.” Ἀλλ’ ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τοῦτο, βέβαιον εἶναι ὅτι αἱ εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἐξαίσιαι γραφαὶ μεγάλως ἐβοήθησαν τοὺς ἱστορικοὺς εἰς διασάφειν πολλῶν ἀρχαίων ἐξίμων, καὶ ὅχι ὀλιγώτερον τοὺς τεχνίτας διὰ παραδειγμάτων χάριτος καὶ κομφοτήτος.

Ἐχρησόμενον δὲ εἰς τοὺς παλαιοὺς διαφοροτρόπως τὰ ἀγγεῖα ταῦτα. Εἰς μερικὰς καὶ εἰς δημοσίας ἐορτάς συνετείνον πρὸς καλλωπισμὸν ἐξίσου καὶ ὠφέλειαν· καὶ ἐξαιρέτως ἐδίδοντο ὡς ἅδια εἰς τοὺς νικητὰς κατὰ τοὺς διαφόρους ἀγῶνας. Ἀλλὰ ἀξιερόνοντο εἰς θρησκευτικὰς ἱεροπραξίας· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὅσα οἱ νεώτεροι ἀνεκάλυψαν ἦσαν τάφεια, τουτέστιν, εἶχον κατασκευασθῇ διὰ νὰ περιέχωσι τὴν τέφραν τῶν τεθνηκότων, ἥτις συνήγετο μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ σώματος, κατὰ τὴν συνήθειαν Ἑλλήνων τε καὶ Ῥωμαίων. Ἀφοῦ ὁ νεκρὸς ἐκαίετο, ἐχρεώσθον οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς, ἅμα ἢ πυρὰ κατανήλικοτο, καὶ ἐσβύνετο τὸ πῦρ, νὰ βρέξωσι τὴν στάχτην μὲ οἶνον, νὰ συνάξωσι τὴν τέφραν καὶ τὰ ὅσα τῷ τεθνηκότος, νὰ ῥαντίσωσιν αὐτὰ μὲ τὰ πολυτελέστερα μύρα, μὲ

οἶνον, μὲ γάλα, καὶ μὲ τὰ ἑαυτῶν δάκρυα, ἐπομένως δὲ ν’ ἀποθίσωσιν αὐτὰ εἰς ἀγγεῖον ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον. Μολοντί δὲ συνειθίζετο κάποτε νὰ βάλλωσι τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ εἰς μίαν κάλπην, καὶ τὰ ὅσα εἰς ἄλλην, γενικώτερον ὅμως ὅλα τὰ λείψανα τοῦ ἐμπρησθέντος ἐθέτοντο εἰς τὸ αὐτὸ δοχεῖον.

Οἱ οἰκογενειακοὶ τάφοι, ἢ μᾶλλον τὰ μαυσωλεῖα, τινῶν ἀπὸ τοὺς προῦχοντας τοῦ λαοῦ, ἦσαν λαμπραὶ οἰκοδομαί, περιλαμβάνουσai διαφόρους θαλάμους, ὅπου ἦσαν διατεταγμένα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἰς πολυαρίθμους παστοὺς ἐν τοῖς τοίχοις. Ἐπὶ ὀλίγων τοιούτων καλῶν ἀνεκαλύφθησαν ἐπιγραφαί, δηλοῦσαι τὸ ὄνομα τοῦ ὑποκειμένου, εἰς ὃ ἀπετείνετο ἡ τιμή.—Ἀνεκαλύφθησαν δὲ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα τεταγμένα καὶ περὶ τὸ σκελετὸν τοῦ τεθνηκότος, περικεκλεισμένον εἰς εἶδος λιθίνης νεκροθήκης. Σκεύη ἐξ ὅπου πηλοῦ ἐγίνοντο καὶ δι’ ἄλλας πολλὰς χρεῖας, ὡς λύχνου, πατέλλαι (πινάκια), βωμοί, κλπ.

Ἡ ΜΑΓΙΣΣΑ, ΚΑΙ Ἡ ΦΙΛΗ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.

ἈΝΔΡΟΓΥΝΟΥ τινὸς διεκύπτετο συνεχῶς ἡ εὐδαιμονία· ὡς δὲ συμβαίνει κινῶς εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἔπταιον ἀμφοτέρα τὰ μέρη· διότι ἡ μὲν γυνὴ ὀλίγον ἐχαλίνου τὴν ἑαυτῆς γλώσσαν, ὁ δ’ ἀνὴρ ἤτον ὀξύθυμος καὶ ὀρμητικὸς. Τοσοῦτον δὲ παρωζύνετο κάποτε ἀπὸ τὴν θορυβώδη καὶ ἀπερίσκεπτον γλώσσαν τῆς γυναικὸς, ὥστε κωφὸς καταντῶν εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἐξεθύμινε σκληρῶς τύπτων αὐτήν. Ἡ σύζυγος πρὸς καιρὸν μὲν ὑπέφερε τὰς ὕβρεις ταύτας χωρὶς νὰ παραπονήται εἰς κἀνένα· ἐπὶ τέλους ὅμως ἀπεφάσισε νὰ μὴ τὰς ὑπομένη πλέον ἐν σιωπῇ.

Κατόκει δὲ εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ἀγγινοστάτη γραῖα, ἥτις κοινῶς ἐλογίζετο μάγισσα. Πρὸς ταύτην ἔκρινεν εὐλογον νὰ προσδράμῃ ἡ τεθλιμμένη κυρία, καὶ νὰ συμβουλευθῇ αὐτὴν περὶ τῆς καταλληλοτέρας θεραπείας εἰς ὅτι ἔπασχεν. Ὑπῆγε λοιπὸν εἰς τὸν οἶκόν της, καὶ διηγήθη τὰ τρέχοντα, παρακαλοῦσα τὴν γραῖαν νὰ ὀδηγήσῃ αὐτήν, καὶ νὰ τὴν δείξῃ τί ποιητέον. Ἡ μάγισσα ὑπεσχέθη τὸ αἰτούμενον, καὶ πάραυτα σικωλεῖσα ἐγέμισε φιάλην ἀπὸ ὕδωρ, καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης αὐτὴν ἀποθέσασα εἰς τὸ κέντρον τοῦ θαλάμου, περιπάτησε τρεῖς περίε αὐτῆς μὲ βραδύ βῆμα καὶ σθαβρὸν αέρα, ψιθυρίζουσα ἐνῶ προέβαινε ἀκατανόητους μυστηριώδεις τινὰς λόγους. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο, ἐλάξεν ὀλίγους κόκκους ἁλατος, καὶ ἔβριψεν αὐτοὺς εἰς τὴν φιάλην, περιπάτησε δὲ πάλιν περὶ τὴν τραπέζαν, ψιθυρίζουσα, ὡς καὶ πρὶν, φράσεις τινὰς μυστηριώδεις. Ἐφραξεν ἔπειτα τὴν φιάλην, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὴν πάσχουσαν σύζυγον, ἥτις εἶχε παρατηρήσει ἐν σιωπῇ τὰς πράξεις ταύτας· εἶπε δὲ, Λάβε τὴν φιάλην ταύτην, καὶ φύλαττε αὐτὴν ἐπιμελῶς εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐάν δέ ποτε παρωζυνθῇ ὁ σύζυγός σου ἀπὸ τινος λόγου